

Kvalitetsutveckling i studieförbund – Lokala processer för genomlysning

.....

***en gemensam resa
från det till synes kända
genom det okända
till insikt, inspiration och handlingskraft***

De lokala/regionala studieförbunden i Mittnorrland genomförde tillsammans en sådan resa under 2007-2008 i samverkan med sitt bildningsförbund och support från Etikdelegationen/Folkbildningsförbundet.

I två delprojekt ”Östersund” och ”Sundvall” genomlystes frågan om *Anordnarskap-kulturprogram-samverkansorganisation* och i ett tredje ”Örnsköldsvik” var fokus på *Cirkelledares kompetensutveckling*. Det samlade projektet finns redovisat i en översiktlig rapport och i tre delrapporter. Det är där ni hittar deras vägval – vändor och glädjeämnen – processer och metoder!

På de följande två sidorna lyfts en del erfarenheter och slutsatser fram, som är värda att begrunda om ni tillsammans mellan lokala studieförbund vill göra en liknande upplevelseresa! Det handlar ytterst om att värna och utveckla kvaliteten i folkbildningsarbetet!

Att begrunda och sedan forma utifrån lokala förutsättningar och egna ambitioner!

- ☒ **Tre grundläggande krav** för att lyckas: Det måste finnas *tändande gnistor*, dvs. upplevda behov av att verkligen få veta mera om ..?, En *äkta vilja att samverka* mellan studieförbunden för att få svar på angelägna frågor. Dessutom *en eller flera eldsjälar* i de egna leden eller i omgivningen, som kan vara motor i arbetet och satsa lite extra.

- ☒ **Formulera ert eget angelägna** projekt, även om andra uttalat sig om färdriktning, behov och eventuellt övergripande projektram. Lokala villkor är avgörande för framgång! Initiativ och ansvar måste ligga hos de lokala studieförbunden. Support och stöd måste vara utifrån era egna behov och önskemål och i rätt tid.

- ☒ Börja med **ett rejält upptaktsmöte** – brainstorming utifrån lokala förutsättningar. Idéarbetet har börjat men projektet måste sedan få tid att mogna. Ta inga beslut nu och strunta i realismen. Har ni kommit fram till att gå vidare så lägg nu in kontrollstationer/avstämning så att tänkandet inte rinner ut i sanden. Peppa sedan varandra och fråga hur det går. Varför inte be t.ex. länsbildningsförbundet att också följa upp med ”konstruktiva tillrop”!

- ☒ När ni sedan **ringat in** vad ni vill ”**ta tag i**” så strunta i allt vad metoder heter. Tänk i stället efter vad resultatet ska användas till, i vilket sammanhang och varför! Vad vet ni redan? Självklart har ni en mängd information om verksamheten, men oftast ”spontan” och osorterad. Ni har en **åsikt** men nu handlar det om att gå vidare och komma till en djupare förståelse – en **insikt**. Genomlysning ska vara **systematisk och fokuserad**.

- ☒ Alla studieförbund **vill göra rätt**, men vad är rätt? Med en gemensam genomlysning kan man få del av andras sätt att resonera kring kvaliteten i konkret verksamhet. Ökad **samsyn** och **ömsesidig förståelse** är ett centralt mål som måste byggas in i processen. Se det studieförbundsgemensamma. Se till att genomlysningen inte blir ”betygsättning” av enskild verksamhet eller studieförbund. Det hör inte hit även om ”känsliga frågor” ska kunna lyftas. Ersätt eventuell konkurrens med att skapa en ”vinna-vinna-situation” och bygg förtroende!

- ☒ Vad ni än väljer att göra så är genomlysningens yttersta mål att **stärka och utveckla kvaliteten** i verksamheten, men se upp med **ordet kvalitet**. Det säger ingenting utan beror på vem som uttalar det och i vilket sammanhang. Berätta tydligt vad just ni menar med kvalitet. Tänk också på att använda begripliga begrepp om den kommande uppgiften – undvik här *utvärdering* som har frågan om *måluppfyllelse (en värdering)* i fokus och *granskning som leder tankarna till kontroll*. Det står för lite andra synsätt – ladda *genomlysning* positivt!

- ☒ Alla studieförbund ska känna sig **välkomna** och få möjlighet att vara **delaktiga**. Alla ska kunna påverka men det innebär inte att alla ska genomföra allt och lika mycket. Deltagandet ska vara frivilligt. Skapa en fungerande projektgrupp och red ut vars och ens roll och motiv. Länsbildningsförbundet kan vara en viktig samordnare och resurs i gruppen. Obs! Projektledarens eller projektledarnas betydelse!

- ☒ Ta tag i frågan om **tidsbrist**. Tidsbrist är en realitet men låt det inte bli en invändning. Se projektet som en möjlighet. Positivt att medverka - stärker gemenskapen. Ett sätt att göra det vanliga jobbet på ett annorlunda sätt. Se det också som ett sätt att involvera olika medarbetare i en kompetensutveckling (både om verksamhetsinnehåll och om sätt att tänka om uppföljning).
- ☒ Inför **datainsamling och metodval**: Fråga er ”Vad vet vi redan eller kan lätt få fram”? Det här ska vi börja med! (Och sedan skulle vi möjligen kunna göra det här). Lägg ambitionsnivån på en **rimlig nivå** – håll igen och **prioritera** hårt vad ni vill göra. Under resans gång kan ni sedan komplettera med nya initiativ eller fördjupningar om ni orkar och vill. Glöm alltså inte vad som redan finns dokumenterat eller i form av t.ex. statistik och årsredovisningar.
- ☒ Det **yttre stödet**. Tänk efter och se till att det finns stödpersoner runt som ni kan rådfråga eller ha som **bullplank**. Alla kan inte allt från början. Det kan behövas support i vardagsfrågor och uppföljning av processens framskridande. Speciellt när det gäller den konkreta/praktiska utformningen av olika datainsamlingsmetoder samt resultatbearbetning.
- ☒ Datainsamling – troligen stannar ni för **enkät eller intervju** men det finns **många andra sätt** att samla in information. Två huvudstrategier om ni vill ha in upplevelser eller uppfattningar: Enkät (för översikt) och sedan eventuell fördjupning med intervjuer. Eller tvärtom: Intervjuer för djupare inblick och sedan enkät för att sätta frekvenser på intressanta svar. Viktigt är att det blir en kvalitativ genomlysning med någon form av direktkontakt med berörda.
- ☒ Nu är det dags att **konkretisera** tankarna i termer av en **projektplan** – från start till mål med hänsyn till förutsättningar och resurser. Rubrikerna i en sådan ger vägledning i tänkandet och struktur. Gör ett körschema med olika åtgärder och preliminära tider. Vem ska göra vad, när och hur? Detaljerad utformning av enkät/intervju kan först ske när förutsättningarna är klara.
- ☒ Något att tänka på vid **intervjuer**: Gör ett ordentligt underlag till alla, som ska intervjua, med bakgrund, tips för själva intervjun, frågor och följdfrågor, hur dokumentationen ska ske. Mixa öppna frågor – fasta svarsalternativ. Se upp med ledande frågor eller intervjuareffekt. Under intervjun: var lyhörd – **lyssna och lär!**
- ☒ Något att tänka igenom vid **enkät**: Antal enkäter, antal frågor, fasta svarsalternativ/öppna, följebrev, trevligt/angeläget att besvara, bortfall (se upp med snedvridning), påminnelse, tacka för svaret, bearbetning och presentation av resultat.
- ☒ **Anonymitet?** Tala om för alla medverkande vad som gäller. När ni analyserar materialet så anonymisera. Tänk på **bakgrundsinformation** för att kunna förstå svar och sammanhang.
- ☒ **Håll** varandra hela tiden **informerade**, även de som inte är i den innersta cirkeln, det vill säga projektgruppen. Använd möten och träffar av olika karaktär för att hålla frågan aktuell. Nätverka på nätet – kan vara bra för tankeutbyte, men främst för tillgång till material och noteringar från möten/överenskommelser. Se också till att berörda medarbetare känner sig engagerade både i förberedelser, uppföljning och analys av resultat.

Det är lätt att tro att man vid en genomlysning bara får svar på de frågor som formuleras, men *Mittnorrlands* upplevelseresa visar på bredd och djup i effekter långt utöver de direkta svaren:

Vi har varit med om ett roligt projekt som varit utvecklande både för oss som personer, men också för våra studieförbund i Mittnorrland. ... Att ge sig tid att samarbeta med andra studieförbund i en gemensam fråga har varit stimulerande. (Ur Förordet, Sundsvall)

Vi studieförbund har fått ett bra tillfälle att visa våra cirkelledare att deras åsikter är viktiga. Det är nu viktigt att vi går vidare och påtagligt visar att vi tagit del av, och att vi också åtgärdar deras tankar och önskningsar... En utmaning för oss alla för att visa att vi är trovärdiga! (Ur Delrapporten, Örnsköldsvik)

Det är inte alltid man kan överblicka omfattningen av ett uppdrag i förväg, och tur är kanske det!... Samtidigt har det varit intressant, inspirerande och intensivt att vara del av projektet. Det är klart att när vi nu ser resultaten, så infinner sig också en viss glädje och stolthet i att vara del i framtagandet – därför kommentaren i inledningen. Om vi hade kunnat överblicka, så hade vi inte heller fått vara den delen. (Ur Förordet, Östersund)

Etisk problemlösnings- och beslutsprocess kräver kunskap, analys och dialog.

